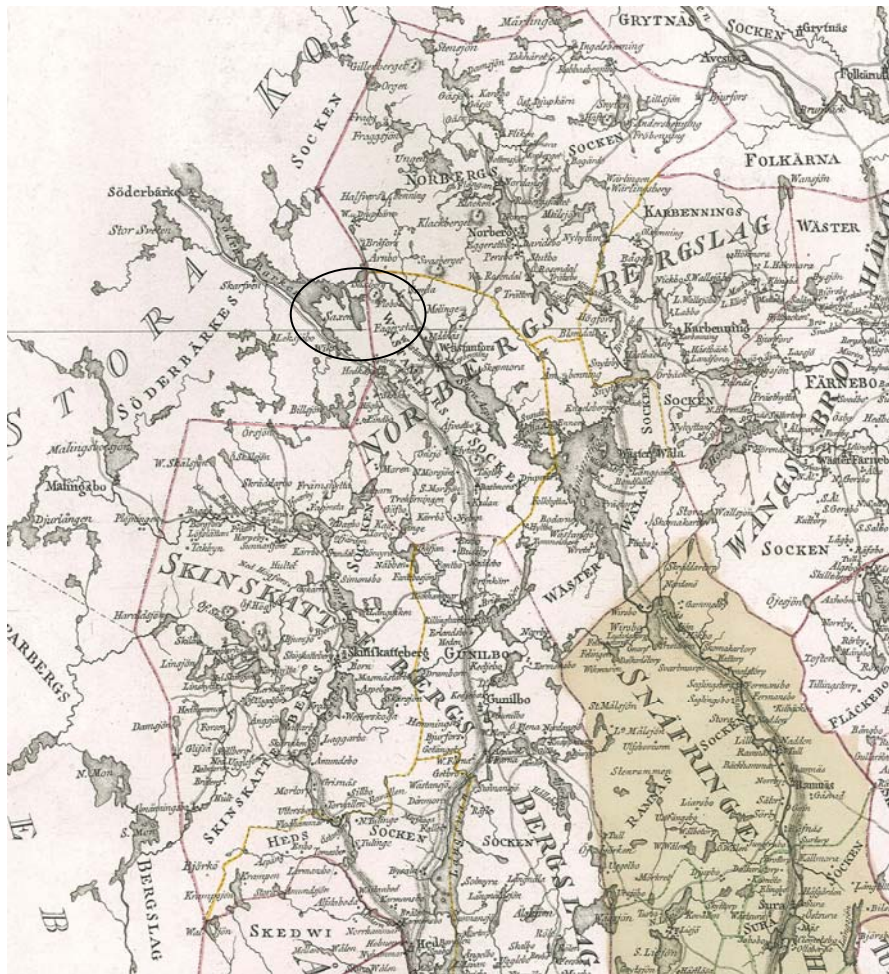

Ett hyttområde vid sjön Saxen

Antikvarisk kontroll

RAÄ 29:1
Semla 11:1 och 11:2
Fagersta stadsförsamling
Västmanland

Ulf Alström

Innehållsförteckning

Inledning.....	1
Målsättning och metod	1
Undersökningsresultat.....	1
Sammanfattning.....	4
Referenser	5
Kart- och arkivmaterial	5
Tekniska och administrativa uppgifter.....	5
Kartfigur.....	6

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2009.

Omslagsbild: Utsnitt av charta öfver Västerås höfdingedöme år 1800 (Hermelin).

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN: 978-91-86255-23-7

Västerås 2009.

Inledning

Inför ett byte av huvudvattenledning inom fornlämningsområdet Fagersta 29:1 har Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen utfört en arkeologisk antikvarisk kontroll. Arbetet utfördes den 15 oktober 2008 efter ett beslut av Länsstyrelsen i Västmanlands län (2008-09-11 dnr 431-9194-08).

Den antikvariska kontrollen beställdes av Norra Västmanlands Kommunaltjänstförbund som också bekostade undersökningen.

Målsättning

Målsättningen med den antikvariska kontrollen var att skydda fornlämningen från skada. Om fornlämning i form av anläggning eller kulturlager påträffas skulle dessa dokumenteras på plan- och profilitningar samt beskrivas.

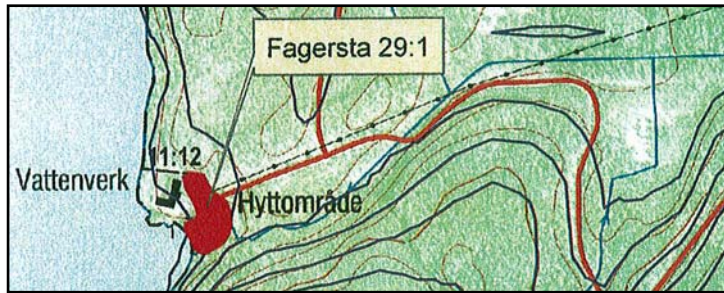
Om fornlämning påträffades skulle också en bedömning göras om dess utbredning, karaktär och bevarandegrad samt om möjligt datera fornlämningen.

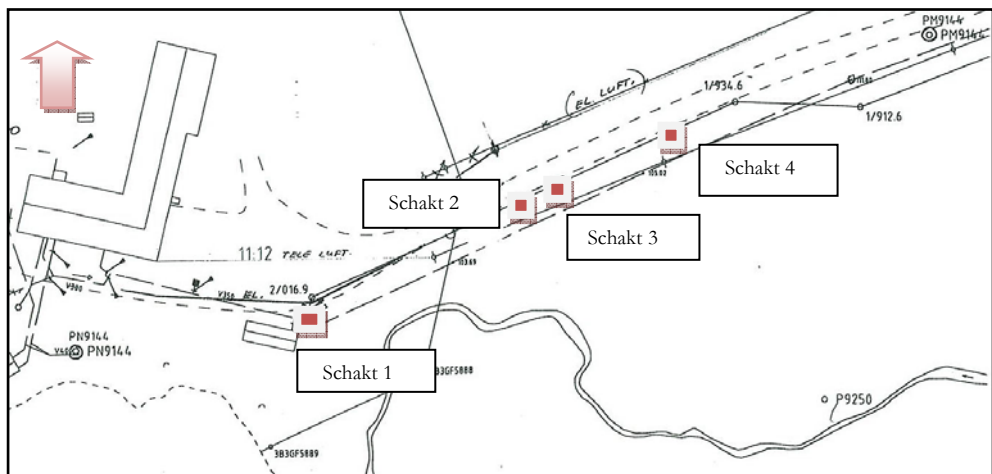
Figur 1. Den nya vattenledningens sträckning var placerad i vägbankens sluttning. Den gamla vattenledningen ligger i buskvegetationen nedanför vägbanken. Strax under asfaltkanten låg även en elledning som var okänd inför undersökningen. Foto från väst. (Foto U. Alström.)

Undersökningsresultat

Vattenledningens sträckning placerades efter södra kanten av den väg som leder ner till vattenverket och området som har fornlämningsnummer Raä 29:1. Raä 29:1 betecknar hyttområde med tre skadade slaggvarpar med masugnsslagg samt områden med sot och kol varav ett utgör rester efter ett kolhus. I den ursprungliga planeringen för den antikvariska kontrollen var det tänkt att hela den 90 m långa sträckan skulle ingå i undersökningen. På grund av topografiska orsaker och närhet till huvudvattenledning och elkablar (schakt 1) grävdes istället fyra provschakt efter sträckan.

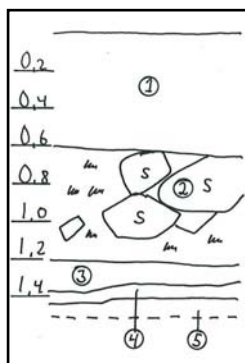
Figur 2. Fornlämningsområdet markerat med rött. Utdrag ur Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Figur 3. Undersökningens schakt markerade med rött. Korta streck markerar vägens läge. Långa streck markerar den gamla vattenledningens läge. Den nya huvudvattenledningen dras mellan vägen och den gamla ledningen. (Arbetskarta från NVK. Återgiven i skala 1:250.)

Schakt 1

Schaktet var 5 m långt, 1,6 m brett och 1,5 m djupt. Schaktet låg intill ett pumphus(?) där flera el- och vattenledningar möttes. Ytskiktet var plant och uppfyllt med modernt material.

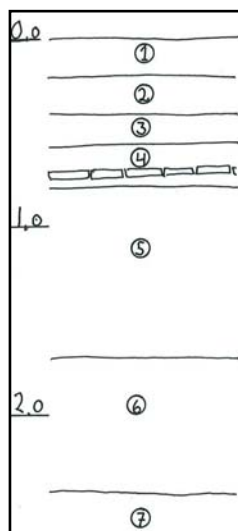
Figur 4. Profil från södra schaktväggen i schakt 1. 1) Grus och sandlager från sen tid. 2) Påfört stenlager med sot och kolblandad jord. 3) Påfört lerlager. 4) Sot och kollager, ursprunglig markyta. 5) Ren siltig lera. Streckad linje markerar schaktbotten. (Skala 1:40.)

Stenarna i lager 2 var mycket ojämna och kan karaktäriseras som skrotsten. Det fanns inget som tydde på att de var formade till byggmaterial. I sot och kollagret på den ursprungliga markytan påträffades ingen malm eller andra föremål.

Schakt 2

Schakt 2, 3 m långt, 2 m brett samt 2,5 m djupt, var det västligaste schaktet vid vägkanten. Det placerades mellan den gamla vattenledningen och den asfalterade ytan. Vägslänten var på platsen brant vilket beror på att tjocka lager lagts på vid vägbygget ner mot det förmodade hyttområdet.

I schaktet konstaterades också att en elkabel grävts ner på 0,8 m djup. Den bestämde till en viss del de resterande schaktens placering.

Figur 5. Profil från norra schaktväggen i schakt 2. 1) Asfalt och jord. 2) Sand. 3) Sandig lera. 4) Sand med gjutna plattor samt elkabel. 5) Påförd lera och sten. 6) Lager med slagg. 7) Ursprunglig yta bestående av lera där mycket vatten samlades på botten. (Skala 1:40.)

Schakt 3

Schakt 3 var 3 m långt, 2 m brett samt 2 m djupt. I botten av schaktet låg ett 0,1 m tjockt lager med slagg inbäddat i siltig lera. Ovanför detta lager låg en sentida vägfyllning bestående av sten och sandig lera.

Schakt 4

Schakt 4 var 2,5 m långt 1 m brett samt 2 m djupt. Schaktet innehöll sentida vägfyllnad. Inget slagg påträffades.

Figur 5. Del av södra schaktkanten i schakt 1 där profil ritades (återges i figur 4). (Foto U. Alström.)

Sammanfattning

Den antikvariska kontrollen vid hyttområdet intill sjön Saxen påverkade inte några byggnadsrester. Kulturlager i form av slagg, sot och kol samt skrotsten påträffades.

I schakt 1 påträffades ett tunt lager med sot och kol direkt på den ursprungliga markytan. Detta lager var det enda lager som med säkerhet inte var omrört eller påfört.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Arbetskarta. Norra Västmanlands Kommunalteknikförbund (NVK). Skala 1:500.

Fastighetskartan. Skala 1:10 000.

Hermelin, S.G. Charta öfver Wästerås Höfdingedöme år 1800. Efter äldre Chartor med Rättelser och Tilläggningar under Resor af Bergmästare C.A. Hjort af Ornäs och efter nyaste Astronomiska Observationer författad af C.P. Hällström

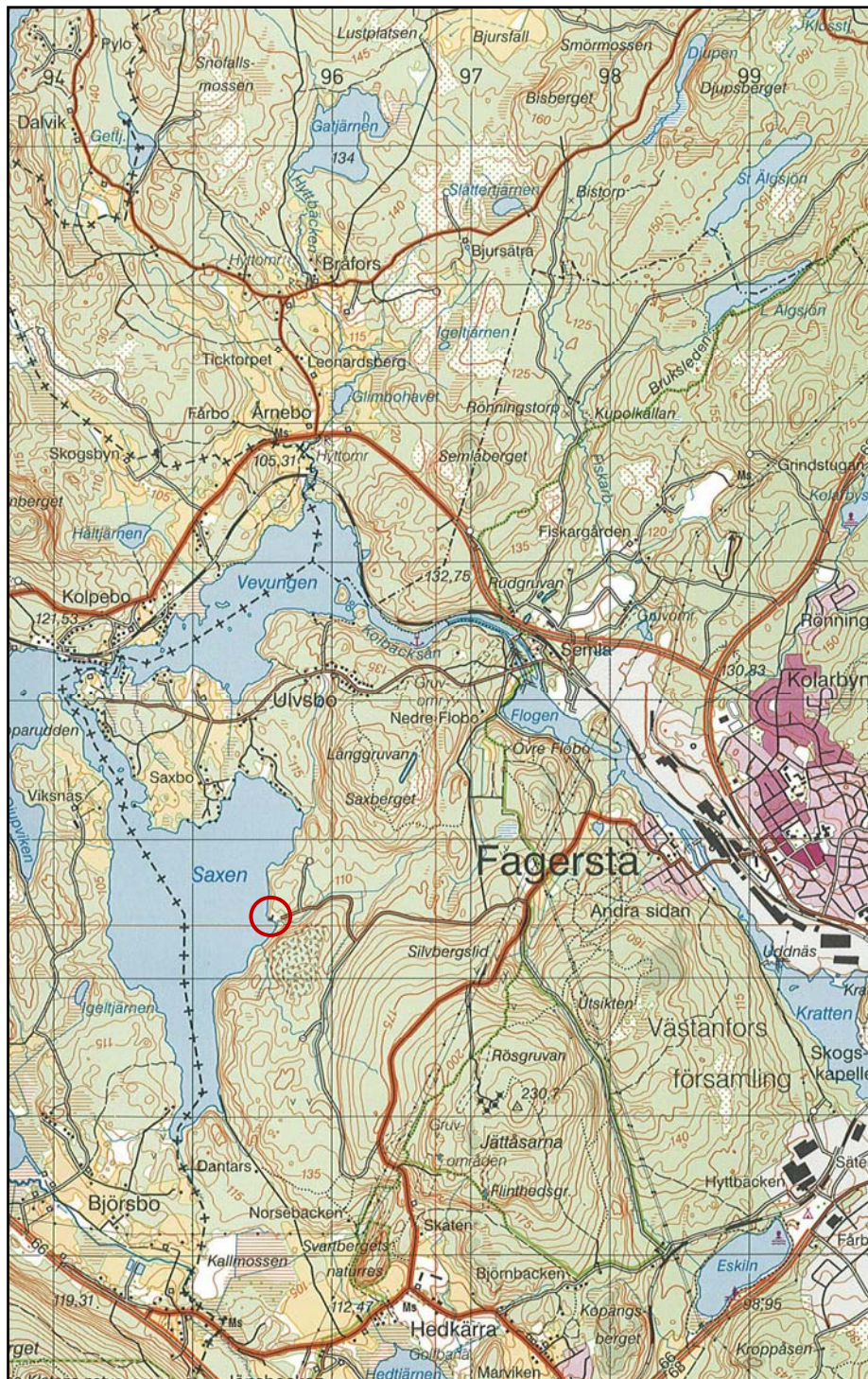
Topografiska kartan Ludvika 12F SO. Skala 1:50 000.

Tekniska och administrativa uppgifter

KM dnr:	08102
Länsstyrelsen dnr, beslutsdatum:	431-9194-08 2008-09-11
Undersökningsperiod:	2008-10-15
Arkeologtimmar:	7 timmar
Maskintimmar:	8 timmar
Exploateringsyta:	90 löpmeter schakt
Personal:	Ulf Alström
Belägenhet:	Semla 11:1 och 11:2
Topografisk karta:	Ludvika 12F SO Skala 1: 50 000
Koordinatsystem:	Rikets
Koordinater:	X 6653420 Y 1495620 som är undersökningsområdets mittpunkt
Inmätningmetod:	manuell
Dokumentationshandlingar:	Samtligt dokumentationsmaterial återges i rapporten
Fynd:	Inga föremål påträffades

Kartfigur

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet Gävle. Ärende nr MS2006/01407.

Figur 6. Undersökningsplatsens läge markerat med en ring. Utdrag ur Topografiska kartan. Skala 1:50 000.

